

УДК 338.24: 005
JEL: D81; M21; O12
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-1-364-372>

УДОСКОНАЛЕННЯ КЛАСИФІКАЦІЇ ВИДІВ ЗАГРОЗ ЕКОНОМІЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ПІДПРИЄМСТВА

© 2026 ПАСЕНЧУК П. В.

УДК 338.24: 005
JEL: D81; M21; O12

Пасенчук П. В. Удосконалення класифікації видів загроз економічній безпеці підприємства

У статті досліджено теоретико-методичні підходи до класифікації загроз економічній безпеці підприємства в умовах сучасних трансформаційних процесів. Обґрунтовано, що традиційні класифікації загроз не повною мірою відображають динамічний, комплексний і гібридний характер сучасних ризиків, зумовлених глобалізацією, цифровізацією, інноваційним розвитком і посиленням соціально-екологічних викликів. У процесі дослідження застосовано системний, структурно-функціональний та логіко-аналітичний підходи, за допомогою яких сформовано узагальнену класифікацію загроз економічній безпеці підприємства. Особливу увагу приділено внутрішнім загрозам, які безпосередньо піддаються управлінському впливу та мають вирішальне значення для забезпечення стабільності функціонування підприємства. Запропоновано введення класифікаційної ознаки за сферами діяльності підприємства, що передбачає загрози виробничої, збутової, інформаційної, кадрової, правової, соціальної сфери і сфери внутрішнього контролю. Доведено, що деталізація загроз у такому розрізі сприяє формуванню більш ефективної діяльності системи економічної безпеки, оскільки дозволяє виявити ключові джерела негативного впливу та розробити ефективні превентивні і коригувальні заходи, спрямовані на забезпечення оперативного захисту ресурсів, фінансової стабільності та зміцнення конкурентних позицій підприємства. Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості їх використання для удосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення системи економічної безпеки підприємства, підвищення обґрунтованості та якості управлінських рішень, а також формування ефективних превентивних і коригувальних заходів. Запропонована класифікація загроз створює аналітичну основу для зміцнення стійкості та конкурентоспроможності підприємства і забезпечення його сталого розвитку в умовах зростаючої невизначеності зовнішнього та внутрішнього середовища.

Ключові слова: економічна безпека підприємства, загроза, загрози економічній безпеці, класифікація загроз, стійкість, превентивне реагування.

Рис.: 1. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 11.

Пасенчук Павло Васильович – аспірант кафедри теоретичної та прикладної економіки, Національний транспортний університет (вул. М. Омеляновича-Павленка, 1, Київ, 01010, Україна)

E-mail: pasenhyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5037-1668>

UDC 338.24: 005
JEL: D81; M21; O12

Pasenchuk P. V. Improving the Classification of Types of Threats to the Economic Security of an Enterprise

The article examines the theoretical and methodological approaches to classifying threats to an enterprise's economic security in the context of contemporary transformation processes. It is substantiated that traditional threat classifications do not fully reflect the dynamic, complex, and hybrid nature of modern risks driven by globalization, digitalization, innovative development, and increasing socio-environmental challenges. The study applies systemic, structural-functional, and logical-analytical approaches, through which a comprehensive classification of threats to an enterprise's economic security is developed. Special attention is given to internal threats, which are directly subject to managerial influence and are crucial for ensuring the stability of the enterprise's operations. It is proposed to introduce a classification criterion based on the enterprise's areas of activity, covering threats to production, sales, information, personnel, legal, social sectors, and the internal control area. It has been demonstrated that analyzing threats in this way contributes to the development of a more efficient economic security system, as it enables the identification of key sources of negative impact and the creation of efficient preventive and corrective measures aimed at ensuring the operational protection of resources, financial stability, and the strengthening of the enterprise's competitive position. The practical significance of the results lies in their potential use to improve the information and analytical support of the company's economic security system, enhance the rationale and quality of managerial decisions, and develop efficient preventive and corrective measures. The proposed threat classification provides an analytical basis for enhancing the resilience and competitiveness of the enterprise and ensuring its sustainable development amid growing uncertainty in both the external and internal environment.

Keywords: economic security of the enterprise, threat, threats to economic security, classification of threats, resilience, preventive response.

Fig.: 1. **Tabl.:** 1. **Bibl.:** 11.

Pasenchuk Pavlo V. – Postgraduate Student of the Department of Theoretical and Applied Economics, National Transport University (1 Omelianovycha-Pavlenka Str., Kyiv, 01010, Ukraine)

E-mail: pasenhyk@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0000-5037-1668>

Сучасні підприємства функціонують в умовах зростаючої невизначеності, посилення глобалізаційних процесів, цифровізації економіки, інноваційних зрушень та загострення геоекономічних і соціально-екологічних викликів. За таких умов економічна безпека підприємства перебуває під впливом широкого спектра внутрішніх і зовнішніх загроз, які мають динамічний, взаємопов'язаний і часто гібридний характер. Проте наявні наукові підходи до класифікації загроз економічній безпеці підприємства здебільшого ґрунтуються на традиційних ознаках і не повною мірою враховують сучасні трансформаційні процеси, зокрема цифрові, інноваційні, екологічні та соціальні чинники.

Фрагментарність і неоднозначність наявних класифікацій ускладнюють ідентифікацію пріоритетних загроз, знижують ефективність інформаційно-аналітичного забезпечення та обмежують можливості формування дієвих управлінських рішень у системі економічної безпеки підприємства. У зв'язку з цим постає об'єктивна необхідність удосконалення класифікації видів загроз економічній безпеці підприємства на основі комплексного, системного та адаптивного підходу, що дозволить підвищити точність оцінювання ризиків, обґрунтованість заходів протидії та рівень сталого розвитку підприємств у сучасному економічному середовищі.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що науковці класифікують загрози економічній безпеці підприємства за низкою ознак. Деякі науковці обмежуються однією класифікаційною ознакою та обґрунтовують доцільність її врахування, такі як: І. О. Доценко [4], О. О. Мельник [8], О. В. Орлик [9], М. С. Лаптев [6], Г. В. Єфімова, С. М. Марущак [5], О. В. Хіміч [10], В. М. Гець, М. О. Кизим та О. І. Черняк [3]. Інші, навпаки, акцентують увагу на доцільності комплексного підходу до формування класифікації за сукупністю класифікаційних ознак, до таких авторів варто віднести таких як: З. Якубович [11], Т. Г. Васильців та М. Б. Пасічник [2] та І. А. Маркіна, І. П. Потапюк [7]. Незважаючи на значний науковий доробок із цього питання залишається актуальним розгляд загроз економічній безпеці підприємства та систематизації їх класифікації, що буде враховувати сучасні загрози, які трансформуються під впливом вимог сталого розвитку, цифровізації та зміни управлінської парадигми в умовах зростання рівня невизначеності, викликів і ризиків.

Мета статті полягає в обґрунтуванні, систематизації та удосконаленні класифікації видів загроз економічній безпеці підприємства з урахуванням сучасних трансформаційних процесів, що до-

зволить підвищити ефективність їх ідентифікації, оцінювання та управлінського реагування в системі економічної безпеки підприємства.

Враховуючи сучасні тенденції розвитку соціально-економічних систем та узгоджуючись із динамічним характером навколишнього середовища, доцільно уточнити, що загроза є не лише станом потенційної небезпеки, а й результатом постійної взаємодії суб'єкта з мінливими умовами його функціонування. В умовах зростання невизначеності, турбулентності ринків, інноваційно-технологічних зрушень і посилення глобальних взаємозв'язків загрози здатні швидко трансформуватися, змінювати форми прояву, інтенсивність і напрями впливу. Вони можуть виникати як наслідок свідомих або несвідомих дій і бездіяльності людини, так і під впливом природних та космічних процесів, що перебувають поза межами людського контролю, проте їх наслідки опосередковуються конкретними соціально-економічними умовами.

Питанню сутності поняття загроз економічній безпеці підприємства присвячено значну кількість наукових досліджень. Так, Я. Ю. Білоус таумачить загрозу економічній безпеці підприємства як потенційно можливий або реальний вплив окремих чинників внутрішнього та зовнішнього середовища, які завдають шкоди підприємству та проявляються у негативній зміні значень показників його економічної безпеки [1]. Колектив авторів, І. А. Маркіна та І. П. Потапюк, розглядає загрозу економічній безпеці підприємства як дію дестабілізуючих природних факторів і/або суб'єктивних чинників, пов'язаних із недобросовісною конкуренцією та порушенням законів і норм, що здатні спричинити потенційні або реальні втрати для організації [7]. Підходи наукової спільноти різняться, проте, кожен автор акцентує увагу на тому, що ключовими завданнями діяльності кожного підприємства є своєчасне виявлення, попередження та нейтралізація різних видів загроз економічній безпеці, а також визначення напрямів і сили їх впливу на результати господарської діяльності.

Економічна безпека підприємства, з одного боку, є найбільш уразливою до дії внутрішніх і зовнішніх загроз, а з іншого – служба економічній безпеці повинна забезпечувати їх превентивне виявлення і нейтралізацію з метою недопущення негативного впливу на стабільність і ефективність функціонування підприємства.

Удосконалення класифікації загроз економічній безпеці підприємства є доцільним з огляду на необхідність формування комплексного та системного підходу до управління безпекою. Такий підхід дає змогу не лише своєчасно ідентифікувати

джерела та види загроз, а й оцінити їх кумулятивний вплив на стратегічну стійкість підприємства, забезпечити узгодженість управлінських рішень і підвищити адаптивність підприємства до змін зо-

внішнього та внутрішнього середовища. З огляду на це було здійснено узагальнення, систематизацію та доповнення класифікації загроз економічній безпеці підприємств (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація загроз економічній безпеці підприємства

№	Класифікаційна ознака	Вид загроз
1	2	3
1	За джерелами виникнення	Внутрішні
		Зовнішні
2	За сферою виникнення	Економічні
		Правові
		Політичні
		Екологічні
		Соціальні
		Культурні
		Науково-технічні
		Воєнні
		Психологічні
		Фізичні
		Кримінальні
		Контрагентні
3	За систематичністю	Систематичні
		Несистематичні
4	За розвитком у часі	Довгострокові
		Середньострокові
		Короткострокові
5	За періодичністю виникнення	Закономірні
		Випадкові
6	За ступенем ймовірності	Потенційні
		Реальні
7	За ступенем сприйняття небезпеки	Ігноровані загрози
		Недооцінені
		Переоцінені
		Латентні
		Помилково ідентифіковані
8	За наслідками дії	Критичні
		Незначні
		Істотні
		Значні
9	За ступенем керованості	Руйнівні
		Керовані
		Некеровані
10	За характером походження загроз	Об'єктивні
		Суб'єктивні

1	2	3
11	За масштабом впливу	Мікрорівня
		Мезорівня
		Макрорівня
		Мегарівня
12	За природою походження	Природні
		Техногенні
13	За динамікою впливу	Зростання
		Стабільності
		Зниження
14	За формою прояву	Кількісні
		Якісні
15	За дією на об'єкт	Активні
		Пасивні
16	За характером спрямування	Прямі
		Опосередковані (непрямі)
17	За способом здійснення	Шпигунство
		Розкрадання
		Корупція (підкуп)
18	За сферами діяльності підприємства*	Виробничі
		Збутові
		Інформаційні
		Кадрові
		Юридичного супроводу (правові)
		Соціальної відповідальності
		Внутрішнього контролю

* запропоновано автором

Джерело: сформовано за [2; 4; 7; 8; 9; 10; 11] та удосконалено автором.

Однією з першочергових класифікаційних ознак загроз економічній безпеці підприємства, що здатні порушувати стабільність його функціонування, фінансову стійкість і конкурентні позиції, є за джерелами виникнення. Вона включає внутрішні та зовнішні загрози. Внутрішні загрози формуються безпосередньо в межах підприємства та, як правило, пов'язані з недоліками управління, організації діяльності й використання ресурсів. Зовнішні загрози виникають поза межами підприємства та не підлягають безпосередньому контролю з його боку, проте істотно впливають на результати діяльності.

Наступна класифікаційна ознака загроз – за сферою виникнення, відповідно до якої доцільно виокремлювати такі: економічні (інфляція, коливання валютного курсу, зниження платоспроможного попиту, дефіцит фінансових ресурсів), правові (часті зміни податкового законодавства, правова

невизначеність, судові спори, штрафні санкції), політичні (політична нестабільність, зміна державної економічної політики, запровадження санкцій або торговельних обмежень), екологічні (екологічні катастрофи, посилення природоохоронних вимог, забруднення довкілля, техногенні аварії), соціальні (зростання безробіття, соціальна напруженість, трудові конфлікти, міграція робочої сили), культурні (невідповідність корпоративної культури цінностям персоналу, міжкультурні конфлікти, відсутність толерантності, дискримінація на робочому місці, низький рівень ділової етики), науково-технічні (швидке моральне старіння технологій, низький рівень інноваційної активності, технологічна відсталість), воєнні (воєнні дії, мобілізація персоналу, руйнування інфраструктури, порушення логістичних ланцюгів), психологічні (професійне вигорання персоналу, стресові стани, зниження мотивації до праці, булінг, емоційний тиск), фізич-

ні (пошкодження майна, аварії, пожежі, знищення матеріальних активів, нещасні випадки на виробництві внаслідок поганих умов праці), кримінальні (шахрайство, крадіжки, корупція, рейдерські захоплення), контрагентні (неплатоспроможність партнерів, порушення договірних зобов'язань, зрив поставок) та конкурентні загрози (недобросовісна конкуренція, демпінг, копіювання продукції, витік комерційної таємниці).

Оскільки виділення загроз економічній безпеці підприємства за систематичністю дозволяє відокремити постійні ризики, що потребують довгострокових превентивних заходів, від ситуативних загроз, для нейтралізації яких необхідні оперативні та адаптивні управлінські рішення, то доцільним є розглядати види загроз за систематичністю. Систематичні загрози супроводжують діяльність підприємства протягом тривалого часу й потребують постійного моніторингу та системних управлінських рішень. Несистематичні загрози мають епізодичний, випадковий або разовий характер і виникають під впливом непередбачуваних подій.

Наступною класифікаційною ознакою є за розвитком у часі – довгострокові, середньострокові та короткострокові. Довгострокові загрози пов'язані зі стратегічними прорахунками, структурними дисбалансами та неспроможністю підприємства адаптуватися до глибоких змін зовнішнього середовища. Середньострокові загрози проявляються у середньостроковій перспективі та, як правило, є наслідком поєднання зовнішніх змін і внутрішніх управлінських рішень. Короткострокові загрози мають швидкий характер виникнення та безпосередній, часто раптовий вплив на діяльність підприємства.

Доцільно виокремити загрози за періодичністю виникнення. Відповідно до цієї класифікаційної ознаки варто розрізняти закономірні та випадкові загрози економічній безпеці підприємства. Закономірні загрози мають повторюваний, передбачуваний характер і виникають унаслідок дії об'єктивних економічних циклів, галузевих тенденцій або внутрішніх особливостей функціонування підприємства. Своєю чергою, випадкові загрози характеризуються непередбачуваністю та нерегулярністю виникнення і, як правило, є наслідком форс-мажорних обставин або поодиноких подій.

Розглядаючи види загроз економічній безпеці підприємства за ступенем ймовірності, доцільно виділити потенційні та реальні. Потенційні загрози формуються під впливом латентних чинників внутрішнього або зовнішнього середовища та можуть трансформуватися в реальні загрози за відсутності

своєчасних превентивних заходів. Реальні загрози вже перебувають у стадії активної реалізації та безпосередньо впливають на результати діяльності підприємства, спричиняючи фактичні або неминучі економічні втрати.

Класифікаційна ознака за ступенем сприйняття небезпеки дозволяє виявити розбіжність між реальною небезпекою та управлінською реакцією, визначити причини ігнорування, недооцінки або переоцінки загроз і, відповідно, підвищити обґрунтованість управлінських рішень. Відповідно до неї загрози економічній безпеці включають такі. Ігноровані загрози – це реально наявні загрози, які не сприймаються керівництвом або службою економічної безпеки через відсутність інформації, помилки аналізу чи низький рівень безпекової культури, що підвищує ризик їх раптової реалізації. Недооцінені загрози – це загрози, рівень впливу яких усвідомлюється, однак їхні потенційні наслідки для економічної безпеки підприємства оцінюються недостатньо повно, що призводить до запізненого або неефективного реагування. Переоцінені загрози – це загрози, небезпека яких істотно перебільшується порівняно з їх реальним впливом, унаслідок чого ресурси підприємства спрямовуються на другорядні напрями на шкоду більш критичним ризикам. Латентні загрози, що на момент прийняття управлінських рішень не мають явних ознак прояву, але приховано накопичуються та можуть трансформуватися у реальні загрози в майбутньому. Помилково ідентифіковані загрози – ситуації або чинники, які неправильно класифікуються як загрози економічній безпеці, що зумовлено викривленням інформації, когнітивними упередженнями або недосконалістю аналітичних методів. Критичні загрози – це загрози, які визнаються керівництвом як неприйнятні та такі, що потребують негайного реагування незалежно від витрат і складності заходів нейтралізації.

Наступною класифікаційною ознакою є за наслідками дії – незначні, істотні, значні, руйнівні. Незначні загрози характеризуються обмеженим і короткостроковим негативним впливом на діяльність підприємства та, як правило, не призводять до істотних порушень основних господарських процесів. Істотні загрози мають відчутні наслідки для функціонування підприємства та впливають на окремі напрями його діяльності, зокрема фінансову стійкість, рентабельність або ефективність використання ресурсів. Значні загрози призводять до серйозних порушень ключових бізнес-процесів, істотного погіршення фінансово-економічного стану та втрати конкурентних позицій на ринку. Руйнівні загрози мають максимально

негативний вплив на економічну безпеку підприємства та здатні спричинити втрату його економічної життєздатності.

За ступенем керованості виділяються керовані та некеровані загрози. Керовані загрози – це загрози, на які підприємство може безпосередньо або опосередковано впливати за допомогою управлінських, організаційних, фінансових, правових та інформаційно-аналітичних інструментів. Некеровані загрози виникають унаслідок дії факторів, що перебувають поза сферою прямого впливу підприємства, і не можуть бути повністю усунені управлінськими рішеннями. Вони здебільшого мають зовнішній характер і пов'язані з макроекономічними, політичними, природними або воєнними процесами.

За характером походження загрози поділяють на об'єктивні та суб'єктивні. Об'єктивні загрози економічній безпеці підприємства формуються під впливом чинників, що не залежать від волі, намірів або управлінських рішень конкретного підприємства. Вони виникають унаслідок дії макроекономічних, політичних, соціальних, природних чи глобальних процесів і мають зовнішній характер. У свою чергу, суб'єктивні загрози економічній безпеці підприємства зумовлені діями або бездіяльністю людей – як працівників самого підприємства, так і зовнішніх суб'єктів взаємодії. Вони пов'язані з людським фактором, управлінськими помилками, порушенням норм і правил, недобросовісною поведінкою або навмисними деструктивними діями.

Класифікаційна ознака *за масштабом впливу* дозволяє оцінити, на якому рівні економічної системи проявляється загроза та який обсяг наслідків вона може спричинити економічній безпеці підприємства. Дана класифікаційна ознака охоплює загрози мікрорівня, мезорівня, макрорівня та мегарівня. Загрози мікрорівня (підприємства) – це загрози, що діють безпосередньо на окреме підприємство або його структурні підрозділи. Вони впливають на внутрішні господарські процеси, фінансові результати та управлінські рішення. Загрози мезорівня (галузі, регіону) виникають у межах певної галузі або регіону, впливаючи на ринкову кон'юнктуру, постачальницькі ланцюги та конкурентне середовище. Вони можуть ускладнювати доступ до ресурсів, підвищувати витрати та створювати ризики для бізнес-процесів підприємства. Загрози макрорівня (держави) діють на національну економіку, великі сектори ринку та законодавчу базу. Вони формують стратегічні умови діяльності підприємства, впливають на фінансову стабільність і конкурентні позиції. Загрози мегарівня (світові) впливають на світову економіку, міжнародні ринки та глобальні процеси. Вони можуть мати каскадний ефект і впливати на діяльність підприємства через інтегрованість ринків і міжнародну конкуренцію.

Класифікаційна ознака *за природою походження* дозволяє розділити загрози залежно від того, чи виникають вони внаслідок природних процесів чи техногенної діяльності людини. Природні загрози формуються під впливом природних факторів і явищ, що перебувають поза контролем підприємства. Вони можуть мати як локальний, так і масштабний характер і здатні суттєво порушувати господарську діяльність. Техногенні загрози виникають унаслідок діяльності людини або підприємства та пов'язані з технологічними, виробничими або інфраструктурними процесами.

Оцінити, як змінюється інтенсивність загрози протягом часу та яким чином вона впливає на економічну безпеку підприємства дозволяє класифікаційна ознака *за динамікою впливу зростання*. Загрози зі зростаючим впливом поступово наростають і можуть призводити до значного погіршення фінансово-економічного стану підприємства, якщо не застосовуються своєчасні превентивні заходи. Загрози стабільного впливу мають постійний рівень негативного впливу протягом тривалого часу, вони не наростають, але й не зменшуються без спеціальних заходів. Загрози зі зниженням впливу поступово втрачають свою силу і потенціал негативного впливу на економічну безпеку підприємства, часто завдяки адаптивним заходам, вдосконаленню технологій або змінам зовнішнього середовища.

Класифікаційна ознака *за формою прояву* дозволяє розрізняти загрози у вигляді кількісних або якісних змін. Кількісні загрози проявляються через зміну числових показників діяльності підприємства, що можна виміряти та оцінити статистично або фінансово. Якісні загрози проявляються через зміни в характеристиках діяльності підприємства, що важко або неможливо виміряти числово. Вони зазвичай впливають на репутацію, управлінські процеси, якість продукції або сервісу, а також на довгострокову конкурентоспроможність.

Для визначення, чи загроза чинить безпосередній активний вплив на підприємство або проявляється опосередковано, створюючи потенційні ризики, варто використовувати класифікаційну ознаку *за дією на об'єкт*. Активні загрози безпосередньо впливають на об'єкт економічної безпеки підприємства і викликають негайні або поточні негативні наслідки. Пасивні загрози не чинять безпосередньої шкоди в момент виникнення, але

створюють потенційні ризики, які можуть реалізуватися у майбутньому.

За характером спрямування виділяють прямі та опосередковані (непрямі) загрози. Прямі загрози безпосередньо впливають на економічні ресурси, активи або ключові процеси підприємства, викликаючи явні негативні наслідки. Опосередковані (непрямі) загрози діють через вплив на зовнішні або внутрішні фактори підприємства і можуть проявлятися в довгостроковій перспективі. Вони формують потенційні ризики та потребують стратегічного контролю.

Класифікаційна ознака *за способом здійснення* дозволяє класифікувати загрози залежно від того, яким чином вони реалізуються та якими методами завдають шкоди підприємству. Це може бути шпигунство (інформаційне вторгнення), що проявляється через незаконне отримання конфіденційної, комерційної або стратегічної інформації підприємства. Розкрадання (майнові злочини) – цей спосіб полягає у незаконному привласненні матеріальних або нематеріальних активів підприємства у вигляді крадіжки сировини, готової продукції або обладнання тощо. Корупція (підкуп, хабарництво) здійснюється через неправомірні дії фізичних або юридичних осіб, що мають на меті отримати незаконну вигоду. Інші способи здійснення загроз, до яких варто віднести маніпуляції з фінансами, диверсії та саботаж у виробничих процесах, інформаційні атаки через ЗМІ та соцмережі, рейдерські захоплення підприємства тощо.

Більш детальну увагу варто приділити внутрішнім загрозам, оскільки вони безпосередньо пов'язані з функціонуванням підприємства та піддаються управлінню на рівні окремих підрозділів і сфер діяльності. Аналіз загроз за сферами діяльності дозволяє виділити ключові напрями впливу, які потребують посиленої уваги служби економічної безпеки. До таких видів загроз належать: виробничі, збутові, інформаційні, кадрові, юридичного супроводу (правові), соціальної відповідальності, внутрішнього контролю (рис. 1).

Виробничі загрози пов'язані з безпосередньою діяльністю підприємства та впливають на ефективність виробничих процесів, ресурсне забезпечення та стабільність роботи. У їх складі доцільно виділити такі підвиди: енергетичні (перебої в постачанні електроенергії, газу, води або палива, що зупиняють або уповільнюють виробництво); трудові (недостача персоналу, низька кваліфікація працівників, страйки, конфлікти на робочих місцях); техніко-технологічні (збої у роботі обладнання, технічне старіння, аварії, дефекти технологічних процесів); інвестиційні (нестача фінансування,

затримки інвестиційних проектів, невідповідність вкладених ресурсів очікуваним результатам); екологічні (шкода навколишньому середовищу, порушення екологічних норм, загроза штрафів або зупинки виробництва через екологічні інциденти).

Наступними йдуть збутові загрози, що пов'язані з процесами реалізації продукції або послуг, фінансовими відносинами та ринковим середовищем. У їх складі варто розглядати: ринкові загрози, а саме падіння попиту, поява нових конкурентів, зміна споживчих переваг; контрактні загрози, що виражаються у невиконанні або порушенні умов договорів контрагентами; фінансові загрози, наприклад, затримки платежів, неплатоспроможність клієнтів, коливання валютного курсу тощо.

Не менш важливими є інформаційні загрози, що пов'язані з безпекою та використанням даних, інформаційних систем і комунікаційних каналів. Найбільш поширеними на сьогодні є загрози витоку конфіденційної інформації, кібератаки, маніпулювання даними, несанкціонований доступ до баз даних.

Кадрові загрози пов'язані з персоналом підприємства та проявляються у недостатній кваліфікації, високій плинності кадрів, конфліктах, внутрішніх зловживаннях, недотриманні трудової дисципліни тощо.

Порушення контрактів, недотримання законів та нормативів, судові спори, регуляторні штрафи породжують загрози юридичного супроводу (правові), які пов'язані з дотриманням законодавства та нормативно-правових вимог.

Загрози соціальної відповідальності впливають на імідж та репутацію підприємства серед споживачів, партнерів і суспільства. До них варто віднести порушення етичних норм, негативний вплив на громаду, ігнорування екологічних або соціальних зобов'язань.

Загрози внутрішнього контролю пов'язані з неправомірними діями всередині підприємства, наприклад, шахрайство, крадіжка, привласнення активів, порушення внутрішніх процедур, шкода репутації через внутрішні проблеми.

Отже, вплив загроз на економічну безпеку підприємства проявляється комплексно. Вони можуть погіршувати продуктивність та ефективність внутрішніх процесів, порушувати безперервність виробництва, створювати фінансові збитки, юридичні ризики, загрозу блокування діяльності, втрату доходів та ліквідності, знижувати конкурентні позиції, підривати довіру клієнтів і партнерів, а також шкодити репутації підприємства. Тому деталізація внутрішніх загроз у розрізі сфер діяльності підприємства є надзвичайно важливою, оскільки вона дозволяє виявити

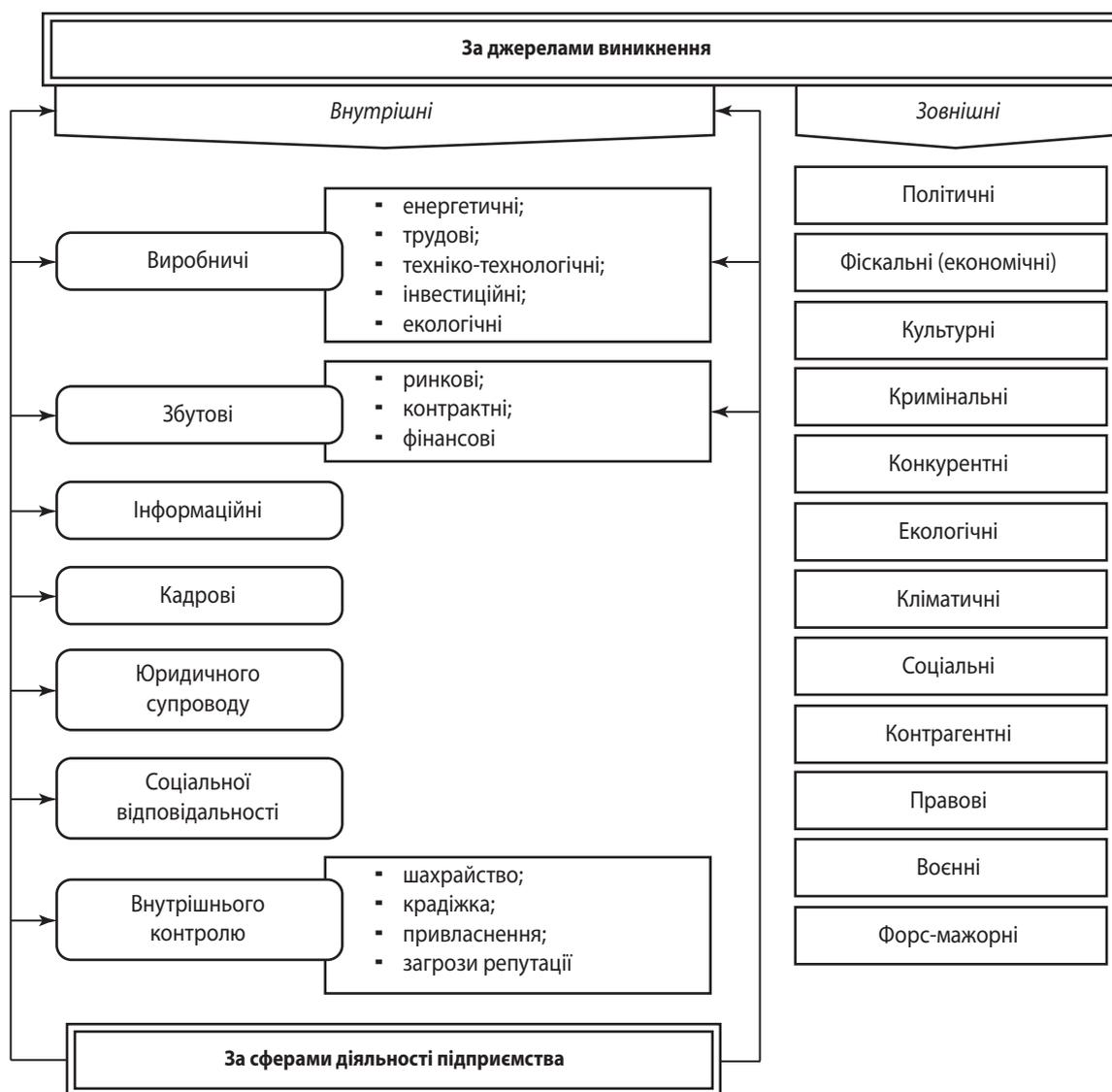


Рис. 1. Види загроз економічній безпеці за джерелами виникнення та сферами діяльності підприємства

Джерело: запропоновано автором.

ключові джерела негативного впливу та розробити ефективні превентивні і коригувальні заходи, спрямовані на забезпечення оперативного захисту ресурсів, фінансової стабільності та зміцнення конкурентних позицій підприємства.

ВИСНОВКИ.

У результаті дослідження обґрунтовано доцільність удосконалення класифікації загроз економічній безпеці підприємства з урахуванням сучасних трансформаційних процесів та викликів. Запропонована систематизація загроз базується на комплексному підході та охоплює широкий спектр класифікаційних ознак, що дозволяє більш повно ідентифікувати джерела, характер, масштаб і наслідки їх впливу на економічну безпеку підприємства.

Особливу увагу приділено внутрішнім загрозам у розрізі сфер діяльності підприємства, що дало змогу деталізувати їх прояви та визначити найбільш

уразливі напрями економічної безпеки. Обґрунтовано, що загрози мають взаємопов'язаний і кумулятивний характер та здатні одночасно впливати на виробничу стабільність, фінансові результати, інформаційну безпеку, кадровий потенціал, правове становище та репутацію підприємства. Запропонована класифікація створює аналітичну основу для підвищення ефективності інформаційно-аналітичного забезпечення, обґрунтування управлінських рішень і формування превентивних та коригувальних заходів у системі економічної безпеки підприємства, що сприяє зміцненню його стійкості та конкурентоспроможності в умовах зростаючої невизначеності. ■

Науковий керівник – Шкляр В. В.,
кандидат економічних наук, доцент, в. о. завідувача
кафедри теоретичної та прикладної економіки,
Національний транспортний університет

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Білоус Я. Ю. Аналіз загроз економічній безпеці підприємства, що походять від його персоналу. *Економіка. Менеджмент. Підприємництво*. 2013. № 25 (1). С. 229–234.
2. Васильців Т. Г., Пасічник М. Б. Чинники та джерела загроз економічній безпеці підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2008. Вип. 18. № 10. С. 128–135.
3. Геєць В. М., Кизим М. О., Клебанова Т. С., Черняк О. І. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство: монографія / за ред. Геєця В. М. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2006. 240 с.
4. Доценко І. О. Вплив внутрішніх та зовнішніх факторів загроз на рівень економічної безпеки підприємства. *Вісник ЖДТУ*. 2010. № 4 (54). С. 227–230.
5. Єфімова Г. В., Марущак С. М. Систематизація та ідентифікація загроз діяльності підприємства як передумова управління його економічної безпеки. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Вип. 1. № 48. С. 77–84.
6. Лаптев М. С. Загрози економічній безпеці підприємств в сучасних умовах. *Вчені записки університету «Крок»*. 2016. Вип. 44. С. 111–116.
7. Маркіна І. А., Потапюк І. П., Загрози економічній безпеці підприємства: теоретичний аспект. *Вісник Приазовського державного технічного університету. Економічні науки*. 2017. № 33. С. 130–137.
8. Мельник О. О. Система загроз економічній безпеці підприємства. *Вісник Нац. техн. ун-ту «ХПІ»: зб. наук. праць. Темат. вип. : Технічний прогрес і ефективність виробництва*. 2011. № 25. С. 97–103.
9. Орлик О. В. Система загроз економічній безпеці суб'єктів господарювання. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2014. Вип. 1. № 52. С. 250–257.
10. Хімич О. В. Ідентифікація загроз економічній безпеці підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : економічні науки*. 2020. Вип. № 37. С. 45–49.
11. Якубович З. Ідентифікація загроз економічній безпеці машинобудівного підприємства. *Галицький економічний вісник*. 2010. № 3 (28). С. 107–112.

REFERENCES

- Bilous Ya. Yu. (2013). Analiz zahroz ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva, shcho pokhodiat vid yoho personalu [Analysis of threats to the economic security of the enterprise originating from its personnel]. *Ekonomika. Menedzhment. Pidpriemnytstvo*, 25 (1), 229–234.
- Dotsenko I. O. (2010). Vplyv vnutrishnikh ta zovnishnikh faktoriv zahroz na riven ekonomichnoi bezpeky

- pidpriemstva [The influence of internal and external threat factors on the level of economic security of the enterprise]. *Visnyk ZhDTU*, 4 (54), 227–230.
- Heiets V. M., Kyzym M. O., Klebanova T. S. & Cherniak O. I. (2006). *Modeliuvannia ekonomichnoi bezpeky: derzhava, rehion, pidpriemstvo: monohrafiia* [Modeling economic security: state, region, enterprise: monograph]. VD «INZhEK».
- Khimich O. V. (2020). Identyfikatsiia zahroz ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva: teoretychnyi aspekt [Identification of threats to the economic security of the enterprise: theoretical aspect]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriia: ekonomichni nauky*, 37, 45–49.
- Laptev M. S. (2016). Zahrozy ekonomichnii bezpetsi pidpriemstv v suchasnykh umovakh [Threats to the economic security of enterprises in modern conditions]. *Vcheni zapysky universytetu «Krok»*, 44, 111–116.
- Markina I. A. & Potapiuk I. P. (2017). Zahrozy ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva: teoretychnyi aspekt [Threats to the economic security of the enterprise: theoretical aspect]. *Visnyk Pryazovskoho derzhavnoho tekhnichnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, 33, 130–137.
- Melnyk O. O. (2011). Systema zahroz ekonomichnoi bezpeky pidpriemstva [System of threats to the economic security of the enterprise]. *Tekhnichniy prohres i efektyvnist vyrobnytstva*, 25, 97–103.
- Orlyk O. V. (2014). Systema zahroz ekonomichnoi bezpetsi subiektiv hospodariuvannia [System of threats to the economic security of business entities]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, 52(1), 250–257.
- Vasylytsiv T. H. & Pasichnyk M. B. (2008). Chynnyky ta dzherela zahroz ekonomichnii bezpetsi pidpriemstva [Factors and sources of threats to the economic security of the enterprise]. *Naukovyi visnyk NLTU Ukrainy*, 10(18), 128–135.
- Yakubovych Z. (2010). Identyfikatsiia zahroz ekonomichnii bezpetsi mashynobudivnoho pidpriemstva [Identification of threats to the economic security of a machine-building enterprise]. *Halytskyi ekonomichniy visnyk*, 3 (28), 107–112.
- Yefimova H. V. & Marushchak S. M. (2013). Systematyzatsiia ta identyfikatsiia zahroz diialnosti pidpriemstva yak peredumova upravlinnia yoho ekonomichnoi bezpeky [Systematization and identification of threats to the enterprise activity as a prerequisite for management of its economic security]. *Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen*, 48(1), 77–84.

Стаття надійшла до редакції / Received: 03.01.2026 р.
 Статтю прийнято до публікації / Accepted: 18.01.2026 р.
 Оприлюднено / Published: 25.02.2026 р.